

DAGVLINDERFICHE IEPENPAGE

Daan Van Eenaeme & Sandra Casier

Foto 1: ♂ iepenpage © Frank Cornelis

Vlindersaars hebben niet de gewoonte om omhoog te kijken. De iepenpage, een boomkruin bewonende soort, die maar zelden naar beneden komt om bloemen te bezoeken, wordt hierdoor gemakkelijk over het hoofd gezien. Is dit de reden dat de soort eind vorige eeuw te boek stond als zeer zeldzaam en op de Rode Lijst van 2011 als VU (kwetsbaar) (Maes et al. 2011)? De verborgen levenswijze van de soort heeft ongetwijfeld bijgedragen aan de 'schijnbare afwezigheid', maar ook de iepenziekte (sedert 1977) zal hoogstwaarschijnlijk een vrij hoge tol hebben geëist.

Intensieve monitoring in de afgelopen 10 – 15 jaar heeft ons echter een ander beeld gegeven van de verspreiding van de iepenpage in Vlaanderen. Binnen het Project Dagvlinders Durme- en Scheldegebied (PDDS) werd het startschot voor gedreven zoektochten naar eitjes en imago's gegeven na de ontdekking van een nieuwe populatie in Berlare (Van de Velde P. 2014).

UITERLIJKE KENMERKEN

De bovenkant (BK) van de vleugels is donkerbruin. De wetenschappelijke naam van de iepenpage, *Satyrrium w-album*, verwijst naar de witte lijn op de onderkant (OK) van de achtervleugels (avl) die een duidelijke w vormt (foto 1). ('album' slaat op de witte kleur van de lijn en de w.) De achtervleugels (avl) hebben het typische staartje aan de achterkant, een kenmerk dat alle kleine pages gemeen hebben (foto 1). De grote oranje maanvlekken op de avl zijn eveneens een opvallend kenmerk (foto 1).

FENOLOGIE EN ALGEMENE LEVENSWIJZE

De iepenpage heeft één generatie van midden juni tot begin augustus (Fig. 1).

De vliegperiode kan van jaar tot jaar variëren. Het rupsje begint namelijk pas te eten wanneer de iep bloeit en de bloei is op zijn beurt afhankelijk van de temperatuur in het vroege voorjaar (februari – maart).

Deze dagvlinder is een echte specialist, wat betekent dat zijn levenscyclus sterk verbonden is met één plantenfamilie, nl. de iepenfamilie. Dit heeft grote voordelen, zoals bijv. dat de rupsjes pas uit het ei kruipen als de iep start met bloeien en er dus eten beschikbaar is.

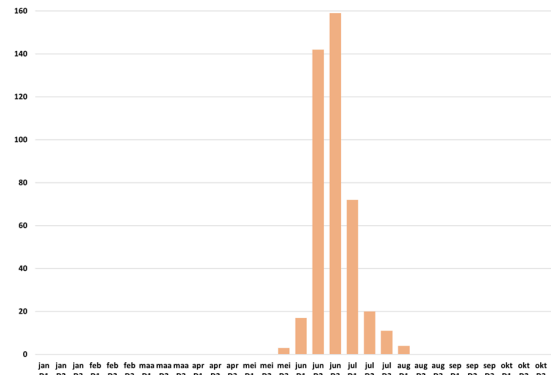

Fig. 1: Fenologie iepenpage PDDS gebied (2014 - 2023). © WVE WG Dagvlinders

De kleuren van de rups (foto 2) zijn afgestemd op die van de iep, wat hem moeilijk te vinden maakt. Nadeel aan deze specialisatie is dat wanneer het niet goed gaat met de waardplant, ook de specialist in nauwe schoentjes komt te staan.

Foto 2: Rupsen iepenpage waarbij de kleuren zijn afgestemd op de iep! © Daan Van Eenaeme

WAARDPLANT EN BIOTOOP

Het ♀ gebruikt dus enkel iepen als waardplant, maar is niet kieskeurig wat betreft de soort iep. Zowel inheemse soorten (gladde en ruwe iep) als uitheemse en hybride (bv. de Hollandse iep) worden gebruikt om eitjes op af te zetten (Böhm et al. 2022).

De iepenpage komt in heel wat soorten biotopen voor: zowel in loofbossen met iepen, in de bosrand,... als in stedelijk gebied, waar iepen vaak aangeplant zijn in lanen, parken, tuinen,... Een grote iep bv. in sterk verstedelijkt gebied kan een populatie huisvesten (Jacobs 2012).

Foto 3: Iep in woonwijk te Lokeren met vondst van eitjes van iepenpage. © Philippe Van de Velde

De iepenpage is een snelle vlieger en wordt, net als veel andere dagvlinders, zwaar onderschat qua dispersiemogelijkheden. Dit betekent dat ze in staat zijn om hun oorspronkelijk biotoop te verlaten en op zoek te gaan naar nieuw leefgebied. Vooral de ♀ gaan vaak aan het zwerven, op zoek naar geschikte iepen om hun eitjes op af te zetten.

De ♂ houden zich het vaakst op bij de zogeheten bruidsbomen. Dit zijn bomen waar de ♂ samenscholen en elk voor zich een klein territorium verdedigen tegen concurrerende ♂. In vele gevallen is de bruidsbom ook de waardplant, dus een iep. Deze staat bij voorkeur op een windstille plek, bv. een open plek in het bos. Je maakt grote kans om daar met elkaar strijdende ♂ aan het werk te zien. Vergeet dus je verrekijker niet!

Honingdauw (een zoet goedje dat afgescheiden wordt door bv. bladluizen) is een favoriete

voedingsbron voor de imago's. Die vinden ze veelal op de iepen zelf. Daarnaast zijn bloeiende lindes in trek. Bloembezoek werd waargenomen op wilde marjolein, gewone engelwortel, gewone berenklauw, akkerdistel, braam, ...

VOORTPLANTING EN ANDERE STADIA

De eitjes worden vlakbij eindknoppen of op de overgang van eenjarig naar tweejarig hout gelegd (foto 4).

Foto 4: eitje iepenpage op knop van iep. © Philippe Van de Velde

De soort overwintert als volledig ontwikkeld rupsje in het ei. De rupsen kunnen zich verheugen op een gevarieerd menu. Ze starten alvast met de bloem(en)(knoppen). Vervolgens stappen ze over op de rijpende vruchten en later de jonge blaadjes. De rups weet zich goed te wapenen tegen predatoren door de kleur aan te nemen van datgene wat ze aan het eten zijn. Eten ze bloemen, dan zijn ze roze van kleur. Eten ze blaadjes, dan zijn ze groen. Wanneer de bladeren zich volledig ontvouwd hebben, zie je de gezaagde bladrand. Ook hieraan heeft de rups zich perfect aangepast: hun rug vertoont dezelfde gezaagde structuur (foto 5). Dit toont aan hoe goed deze soort zich heeft aangepast aan hun enige waardplant!

Foto 5: rups iepenpage met gezaagde structuur blad en rups. © Daan Van Eenae

De ontwikkelingsperiode (ei-rups-pop) neemt ongeveer 60 dagen in beslag (Bink 1992). Het ♂ komt gewoonlijk vroeger uit de pop dan het ♀, dat gemiddeld 3 weken langer leeft dan het ♂.

Na het paren heeft het ♀ tijd nodig om de eitjes te laten rijpen. In die periode heeft ze een verhoogde behoefte aan nectar.

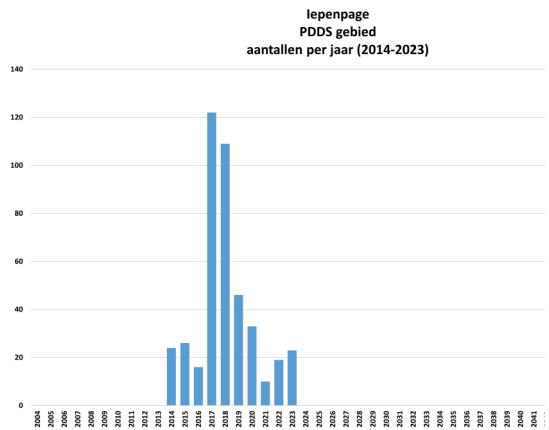

Fig. 2: aantallen iepepage PDDS gebied (2014 -2023) ©VVE WG Dagvlinders

MONITORING EN TRENDS

De status van de iepepage is erop vooruitgegaan: van VU (kwetsbaar) (Maes et al 2011) op de Rode Lijst naar 'momenteel niet in gevaar' (LC) (Maes et al. 2021). Dit is het positieve gevolg van gerichte inventarisaties. Ook binnen het PDDS zien we vanaf 2017 (fig. 2) een forse toename van het aantal waarnemingen van de iepepage. Dit hebben we te danken aan de intensieve zoektochten naar eitjes onder impuls van gedreven leden van de VVEWG Dagvlinders.

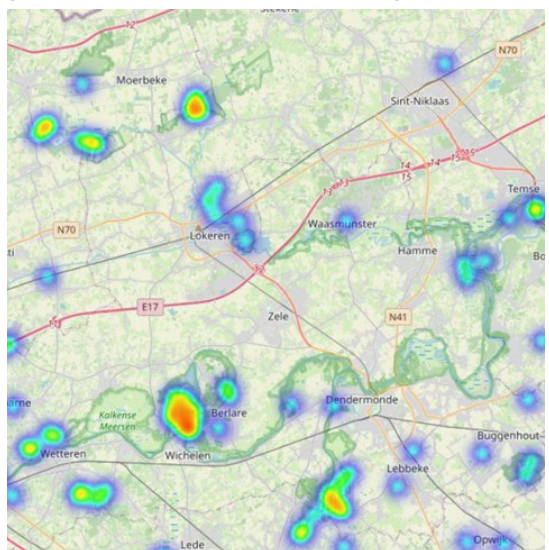

Fig. 3: Heatmap iepepage PDDS. © waarnemingen.be

Daarnaast worden de imago's al nectar drinkend gespot op veelal ruigtekruiden of - voor de echte speurneus met verrekijker en camera - in de boomtoppen.

Fig. 3 toont de huidige verspreiding van de iepepage in het PDDS gebied.

Wellicht is het mogelijk om nog meer hokken op de kaart in te vullen in de toekomst. Het feit dat de iepepage voorkomt in verstedelijkt gebied waar (volwassen) iepen staan, maakt dat deze soort kan opgevolgd worden via het tuinmeetnet van de VVEWG Dagvlinders (fig. 4).

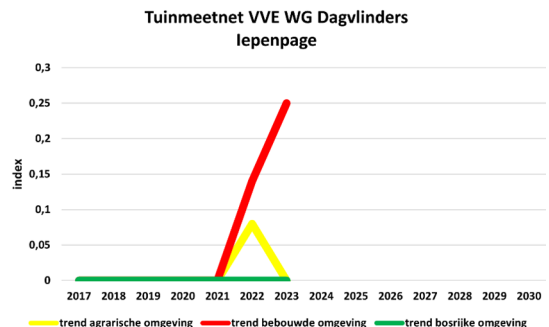

Fig. 4 :tendensen iepepage volgens de 3 omgevingstypes uit het tuinmeetnet. ©VVE WG Dagvlinders

MAATREGELEN EN BEHEER

De iepepage is gebaat bij een goed bosrandbeheer en ruigtebeheer dat rekening houdt met de noden van de vlinder op het vlak van ei-afzet, nectaraanbod en bruidsbomen. Dit houdt in dat er regelmatig gekapt en gemaaid wordt, maar nooit alles in één keer! Open plekken in bos en bosrand zijn aantrekkelijk omdat daar de wind wegvalt. Belangrijk is dat beheerders zich niet laten afschrikken door de iepenziekte! Laat iepen onderdeel uitmaken van een beplantingsplan voor houtkanten, bossen,...

Door je tuin vlindervriendelijk in te richten, maak je kans om een iepepage al drinkend op de bloemen te spotten. Of misschien heb je wel een bloeiende iep in je tuin of voor je huis? Wil je weten hoe dagvlinders het in jouw tuin en omgeving doen? Schrijf je dan in voor het **tuinmeetnet van de VVE WG Dagvlinders** door een mailtje te sturen naar vwegdagvlinders@telenet.be.

REFERENTIES

- Bink F.A. 1992. *Ecologische atlas van de dagvlinders van Noordwest-Europa*. _ Schuyt & Co., Haarlem, 512 pp.
- Bink F.A. 2013. *Dagvlinders in de Benelux*. _Bink, Bennekom
- Böhm, K., Holtzum S. & Kunz W. 2022. *Gehört der Ulmen-Zipfelfalter *Satyrium w-album* (Knoch, 1782) in Nordrhein-Westfalen in die Stufe 2 der Roten Liste? (Lep. Lycaenidae). 165 Fundstellen im Südteil der Stadt Dusseldorf und im südlichen Kreis Mettmann durch eine fünfjährige Untersuchung in den Jahren 2017-2021. Melanargia, 34(2/3): 57-70.*
- Jacobs, I. 2012. *Iepenpage en Sleedoornpage in Vlaams-Brabant. Nieuwe inzichten in verspreiding en ecologie. Natuurfocus, 11 (2): 52-61.*
- Maes D, Herremans M, Vantieghem P, Veraghtert W, Jacobs I, Fajgenblat M & Van Dyck H (2021) *IUCN Rode Lijst van de dagvlinders in Vlaanderen 2021* Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2021 (10). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. <https://doi.org/doi.org/10.21436/inbor.34052968>.
- Maes D, Vanreusel W, Jacobs I, Berwaerts K & Van Dyck H (2011b) Een nieuwe Rode Lijst dagvlinders. De IUCN-criteria toegepast in Vlaanderen. *Natuur.focus* 10 (2): 62-71.
- Van de Velde P.** 2014. *Maaidonkbos en omgeving: een topgebied voor dagvlinders in (Oost)-Vlaanderen!?* — *Durme en Scheldeland* 17(4): 8-9.